

Ord. Prof. Dr. Abdülkadir Noyan Tıp Fakültesi İntan. Hst. Kl. Prof.

Türkiye'de Pellegra Hastalığı

Pellegra hastalığı Türkiye'de sporadik ve nadir görülen bir hastalıktır. Hiç bir tarafta salgın yaptığı görülmemiştir. Pellegra'nın memleketimizde az görülmesinin sebepleri üstünde durarak bu hususta bazı görgü ve tetkiklerimi kaydedeceğim :

Pellegran'm B2 grubu hastalıklarından biri ve en mhmm olduğu son zamanların araştırmaları ile meydana çıkarılmıştır. Bu hastalığın daha ziyade iyi beslenemiyen fakir ahalı arasında, bilhassa memleketimize yakın ve aynı iklim şartlarına sahip olan Romanya'da, İtalya'da ve Balkanlarda daha çok görülmesi tesadüfi olmasa gerektir. Pellegra hastalığı birinci genel harpten (1914-1918) evvel memleketimizde hastahanelerde sık sık görülen ve tanılan bir hastalık değildi. şahsan İstanbul Tıp Fakültesi klinik sınıflarına devam ettiğim 1907-1909 ve Gülhane kliniklerinde çalıştığım 1910-1914 yıllarında poliklinik ve kliniklerden gclip geçen binlerce hasta arasında bir vak'aya bile tesadüf etmedim.

1919 yılı içinde Mısır'da esarete kalıp dönen Türk askerleri arasında İstanbul Haydarpaşa Hastahanesinde bir çok pellegra vak'aları gördüm ve hastalarla meşgul oldum. Hepsinin Mısır'da kampta bulundukları sırada pellegra hastalığına tutulduklarını öğrendim.

Mısır'da Türk esirleri kampında hastaların tedavisi ile uğraşan muhterem arkadaşım General Dr. Mazlum Boysan'dan kamptaki gıda ve beslenme hakkında aldığım malmatla anladım ki askerlerimize karışık beyaz bir undan yapılıp çabuk sertleşen bir ekmek, çoğu kurtlanmış ve içi boşalmış mısır baklası, pek az miktar, et, kısmen bozulmuş hurma veriliyormuş. Bu tarzda beslenen askerlerimiz arasında Mısır'da 8000 - 10,000 kadar pellegra vak'ası görülmüştür.

1917 yılında Musul'da bulunan 6. ıncı Ordu birlikleri arasında gıda noksanlığı (Carance alimentaire) sebebi ile yüzlerce açlık ödemi araz gösteren hastaların hastahanelerde muşahadelerini almış ve tetkik etmiştim. Bunların hiçbirinde pellegra arazı mevcut değildi. Yalnız iki vak'ada hemeralopi arazı görülmüştür. Açlık ödemi ve pellegra gibi ikisi de beslenme ve gıda noksanlığına aid iki mühim hastalığın birlikte görülmemesi de tesadüfi olamaz.

Gülhane Dahiliye Kliniği ve Polikliniğinde 1921 - 1934 yılları arasındaki on iki sene içinde muayene ve tetkik edilen 64,859 hasta arasında yalnız 8 pellegra vak'ası bulunmaktadır. Gülhane dahiliye servisine gerek İstanbul'da ve gerek Ankara'da iken memleketin her tarafından bilhassa fakir halk sınıfı daha çok müracaat etmektedir. Memleketimizin sahil ve iç mıntıkalarında bu hastalık mevcut olsaydı Gülhane Hastahanesinde de görülmesi icabederdi. Gülhane Hastahanesi Ankara'ya geldikten sonra İntan Hastalıkları Kliniğinde 1941 ve 1948 yılları içinde 7215 hasta tedavi edilmiş, bunlar arasında yalnız bir hasta da tam, diğer birinde hafif Pellegra arazı görülmüştür.

Hülâsa Gülhane Hastahanesinde Dahiliye ve İntaniye Kliniklerinde bakılan 72074 hasta arasında ve 17 yıl içinde 10 pellegra vak'ası görüldüğüne nazaran yuvarlak hesap 7200 hastada bir pellegra'ya tesadüf edildiği anlaşılmaktadır.

İkinci Genel Harp her memlekette olduğu gibi bizde de pahalılık ve beslenme sıkıntısı yaratmıştır. Pellegra hastalığının memleketimizde nisbeten az görülmesinin ve Musul'da Türk ordusunda açlık ödemi salgını çıktığı halde Pellegra arazları görülmemesinin sebeplerini beslenme tarzında aramak lâzım geldiğine kani olarak bu yolda incelemeler yaptım. İspanya'da, İtalya'da, Balkanlarda ve Mısır'da ahalisi mısır buğdayı ile beslenen mıntakalarda (*monophagisme*) in hâkim olduğu, bilhassa Romanya'da hastalık bölgelerinde halkın mamaliga tarzında yalnız mısır unu haşlaması ile geçindiği anlaşıyor. Buralarda pellegra hastalığının meydana gelmesinde B2 grubu vitaminleri noksanlığının tesiri muhakkak ise de bu mıntikalar ahalisinin gıdalarında uzun müddet yeter miktarda et ve hayvan mahsulü gıdaların bulunmaması da pellegra husulünde rol oynamış olmalıdır. Çünkü mısır buğdayı albüminlerinin yalnız başına bağarsakta asit âminelere tehavvül ederek alınan gıdaların vücutta Metabolizmasını tenbih edecek durumda olmadığı çok zamandan beri malûm olmuş bir hakikattir.

Mısır unundaki B2 grubu vitaminleri de diğer hububata nazaran az olduğundan bu memleketlerde pellegra hastalığının meydana çıkması kolaylaşıyor.

Memleketimizde Trabzon'dan Batum'a kadar Karadeniz sahillerinde halkın çoğu mısır unu ekmeği ile beslenir. Fakat Romanya'da fakir köylülerin yaptığı gibi süt, yumurta, peynir ve tereyağlarını satarak yalnız mısır unu ile beslenmeyi adet edinmemişlerdir. Hayvan mahsulü gıdalarından kendileri de istifade ederler. Bundan başka Karadeniz sahillerindeki memleket ahalisi deniz mahsulü balıklar ile de hayvani albüminlerden faydalanırlar. Hayvan mahsulü albüminlerin yüksek kıymetli olduğu ve

bağırsaklarda asit aminelere tahavvül ederek dinamik tesir ile vitaminler gibi vücutta gıda metabolizmasını tenbih ettikleri de çok zamandan beri tıp sahasına girmiş bilgilerdendir. Trabzon tarafındaki **Karadeniz sahili müstesna olmak üzere** memleketimizde diğer bölgelerde buğday ekmeği yenir. Anadolu köylerinde daha ziyade buğday ekmeği ile beraber, peynir, yoğurt, süt, bulgur, kuru fasulye, nohut, mercimek, kuru sebzelerden ve patetes, şalgam, havuç, lahana, pancar, ıspanak, soğan ve sarmısak gibi yaş sebzelerden ve taze ve kuru meyvelerden istifade edilir.

Büyük şehirlerde her nevi et, hayvan mahsulü gıdalar, kuru ve yaş sebzeler ve meyvalarla gıdaların çeşitliliği temin olunur. Sahil şehir ve köylerinde ayrıca deniz mahsulü balıklardan istifade edilir. Dördüncü Millî Türk Tıp Kongresi raporları).

Pellegra hastalığının etiyojisi tetkik edilirse hastalık sebebi olarak başta B2 grubu vitaminlerinin noksanlığı görülmektedir. Pellegra hastalığının deride görülen eritem, hiperpigmentasyon arazları dil ve ağız mukozasında meydana çıkan tegayürler daha ziyade nikotinik asit noksanlığından hasıl olmaktadır. Pellegranın asabi ve psişik arazları ise nikotinik asit noksanlığı ile beraber B2 vitamini grubundan olan riboflavine ve adremine faktörlerinin de birlikte eksilmesi ile meydana çıkıyor.

Funk tarafından bira mayasından elde edilen B vitamini 1926 yılından sonra B.1 ve B2 vitamini nev'ilerine ayrıldı. (Seidel, Simith, Hendrick, Goldberger). Daha sonraları B2 vitaminin de muhtelif faktörlerden ibaret olduğu meydana çıkarıldı, ve bunlara B2 vitamin grubu adı verildi.

B1 vitamini vücutta başlıca karbon hidrat ve su metabolizması düzenini idare eder, ve noksanlığı beri beri ve Korsakof hastalığını husule getirir. Anemi peruîsiyöz ihtilatı olan (myelose funiculaire), arazlarının B1 vitamini grubu noksanından ileri geldiği hakkında da fikirler serd edilmiştir. (A. Noyan).

Pellegra hastalığı sebebi olarak ta B2 grubu vitaminlerinin noksanlığı nazariyesi meydana çıkmıştır. 1925 yılı Eylül ayında Ankara da toplanan Millî Türk Tıp Kongresine sunduğum (**AÇLIK ÖDEMLERİ**) konulu bir raporumda, birinci genel harpte ve 1917 yılında Musul'da 6 ncı Ordu Birlikleri arasında açlık ödemi sagınında iyice tetkik ettiğim 364 hastanın observasyon'nuna dayanarak şu hülâsayı yapmışım :

1 — Açlık ödemleri ordu birliklerine verilen günlük gıda kalorisi 1400 - 1600 miktarına düştükten üç ay sonra görülmeye başladı. Musul ve civarında ev ve ailesi olan yerli askerler bu hastalığa nispeten az yakalandılar.

2 — Açlık ödemi husulünde intan. hastalıklarının bir ilgisi tesbit edilemedi.

3 — Açlık ödemi salgını sırasında pellegra vak'asına tesadüf edilemedi.

4 — Birinci Genel Harpte açlık ödemi evvelâ Almanya'da görülmiye başlamıştır. Alman tabiblerinden bir kısmı bu ödemlerin gıdada (calcium) noksanından ileri geldiğini, diğer bir kısmı da et ve yağ azlığından ve karbon hidrat fazlalığından olduğunu ileri sürüyorlardı. Bir kısım tetkikçiler de bu hastalığı beri beri gibi bir ayitaminoz hastalığı telâkki ediyorlardı. Musul ve civarında bulunan ordu birliklerine her gün 300 gr. et ve 30 gr. tereyağı veriliyor. Et ve yağ miktarı bir günlük ihtiyaca kfiyet edecek miktarda bulunuyordu. Yalnız buğday ekmeği ve hububat noksanlığı yüzünden karbon hidrat'lar kısılmış 900 gr. buğday ekmeği yerine buğday, arpa, mısır, darı, burçak, ve süpürge tohumu unlarından karışık 400 gr. lık ekmek veriliyordu. Günlük gıda da taze ve kuru sebzeler de çok az miktarda ve ara sıra verilebiliyordu.

O sırada açlık ödemlerinin et ve kalsiyum noksanından olduğuna inanmıyor, gıda miktarının noksanlığı sebeble kapiller damarlarda nüfuz kabiliyetinin çoğalması yüzünden ödem teşekkül ettiğine kani bulunuyordum.

Bugün açlık ödemlerinin su metabolizması düzeninde çok önerisi olan B1 Vitamini noksanlığından ileri geldiğini kabul edenler çoğunluk kazanmaktadır.

1919 yılı Musul'dan İstanbul'a döndüğümde Haydarpaşa Asker Hastahanesinde Mısır'dan dönen pellegra'lıları tetkik edince, bu hastaların Mısır'da uzun müddet gıda noksanlığına «Carance alimentaire» maruz kaldıkları ve bilhassa etten fakir bir gıda ile ve buğday unundan başka mahlüt bir un ile beslendikleri dikkatimi çekiyordu. Gülhanede tesadüf ettiğim yerli pellegra vak'alarının da uzun müddet et ve hayvanî albüminlerden mahrum gıda ile beslendikleri anamnez'lerinin incelenmesi neticesi fark ediliyordu.

B1, B2 grubu vitaminlerinin buğday, arpa, yulaf, pirinç gibi hububatta bulunmakta olduğu, bira mayasında, karaciğer, yumurta ve böbrekte daha fazla mevcut olduğu malûmdur. Yalnız hububat noksanlığı pellegra hastalığı yapabilse idi Musul'da en ziyade hububat noksanlığı yüzünden açlık ödeme tutulan askerler ve insanlar arasında da pellegra vak'alarının görülmesi icabederdi. Açlık ödemi salgını içinde Musul'daki askerleri pellegra hastalığından koruyan faktörün bol miktarda verilen et olduğunu kabul etmek icabediyor. Et de B2 grubu vitamini faktörleri

bol değildir. Fakat et albüminleri bağarsakta yüksek zerrelî albüminlere, asit aminelere çevrilebildiğinden dinamik tesirleri ile gıda metabolizmasını islah edebilmektedir.

Hülâsa : 1 — Yukarıda belirttiğim müşahade ve tetkiklerle pellagra hastalığının etyolojisinde B2 grubu vitaminleri noksanlığının ehemmiyetini takdir etmekle beraber gıdada et ve hayvan mahsulü albümin noksanının da pellagra husulünde büyük rol oynadığına kani bulunmaktayım. Prof. Dr. George Mouriquand'ın 1942 yılında ikmal ettiği (**Vitamines et Carences Alimentaire**) adlı kitabında da bu fikre vazih olarak yer verilmiştir.

2 — Memleketimizde ahali arasında pellegra hastalığına çok az tesadüf edilmesi sebepleri de aşikârdır. Halkın günlük gıdaları arasında köylerde süt, yoğurt, peynir, yumurta ve şehirlerde et, balık ve aynı zamanda hayvan mahsulü albüminler devamlı olarak az çok mevcut bulunmakta ve yüksek kıymetli bu albüminler sayesinde mısırla beslenen halk arasında bile B2 Vitamin grubu faktörlerinin noksanı tadil edilmektedir.

References :

1. Abdülkadir Noyan, Açlık Özeyması, Birinci Milli Türk Tıp Kongresi 1925. İstanbul.
2. Abdülkadir Noyan, Vitaminsizlik Hastalıkları, Ordu ve Memleketimizde Durumu, Anadolu Kliniği, 1944 Ağustos. İstanbul.
3. Server Kâmil, Tegaddi ve şehir hıfssıslıhai gıdaisi, 4. Milli Türk Tıp kongresi, 1931. İstanbul.
4. Zeki Nasır, Şehir ve Köyde Tegaddi meselesi. 4. Milli Türk Tıp Kongresi. 1931, İstanbul.
5. Hamit Osman, Çocuklarda Tegaddi Meselesi. 4. Milli Türk Tıp Kongresi 1931. İstanbul.
6. Widenbauer, Über den Vitamin B1 Haushalt des Menschen, Ergebnisse der Inneren medizin und der kinderheilkunde 1939 Bd. 57.
7. L. Justan Bezancen, le diagnostic de Pellegra, lariboflavinose, les oedemes de carence, avitaminoses B1, l'osteose de famine et avitaminoses nouvelles, Sujets medicaux d'actualité 1943 Paris.
8. George Mouriquand, Vitamines et carences Alimentaires, 1942.
9. Rudolf Abderhalden, Vitamine, Hormone, Fermente, 1946.
10. The vitamins in Medicine, by Franklin Bicknell Dr. M. M. R. C. and Fredrick Prescott M. SC. Ph. D., A. R. I. C., M. R. C. S. 1946 London.